

## ПІДГОТОВКА СВІДКА В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ США

## WITNESS PREPARATION IN A USA TRIAL

Кикоть А.В., аспірант кафедри  
цивільного, нотаріального та виконавчого процесу  
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття всебічно досліджує питання підготовки свідків в американській судовій системі, зосереджуючись на теоретичних та практичних викликах, які ця процедура створює для забезпечення справедливого судочинства. Автор аналізує проблематику підготовки свідків: з одного боку, вона є важливою складовою діяльності адвокатів у змагальному процесі, оскільки допомагає свідкам більш чітко та послідовно представляти свої показання. З іншого боку, цей процес може призводити до викривлення фактів або спотворення пам'яті свідків, що ставить під загрозу досягнення правди.

Основна проблема, яку висвітлює стаття, полягає в тому, що підготовка свідків, хоча й є поширеною практикою, супроводжується правовими неточностями. Автор пояснює, що змагальна система правосуддя має дві ключові цілі: досягнення максимальної точності у встановленні фактів і забезпечення активної адвокатської діяльності щодо захисту клієнтів.

Автор розглядає кілька важливих судових прецедентів, які ілюструють ці дилеми. Наприклад, справа полковника Норта демонструє, як використання документів під час підготовки може викликати питання щодо точності свідчень. В іншій справі, Berkey, аналізується підготовка експертних свідків, яка створює окремі проблеми через специфіку надання експертної оцінки. Важливою частиною статті є обговорення Федерального правила доказів 612, яке вимагає розкриття матеріалів, що використовувалися для овіщення пам'яті свідка під час підготовки або на судовому засіданні. Це правило покликане забезпечити можливість ефективного перехресного допиту та перевірки свідчень на їх достовірність.

Однак автор також підкреслює, що застосування правила 612 не завжди є чітким і справедливим, оскільки існують винятки, особливо коли йдеться про підготовку свідків у конфіденційній обстановці. Стаття розглядає, як різні стратегії підготовки, включаючи використання усних описів замість документів, можуть збільшувати ризики спотворення свідчень.

**Ключові слова:** підготовка свідків, викривлення пам'яті, адвокатська таємниця, федеральне правило доказів 612, змагальна система правосуддя, точність свідчень.

The article comprehensively examines the issue of witness preparation in the American judicial system, focusing on the theoretical and practical challenges that this procedure poses to ensure a fair trial. The author analyzes the issues of witness preparation: on the one hand, it is an important component of the adversarial process, as it helps witnesses to present their testimony more clearly and consistently. On the other hand, this process can lead to distortion of facts or distortion of witnesses' memories, which jeopardizes the achievement of the truth.

The main problem highlighted in the article is that witness preparation, although common practice, is accompanied by legal inaccuracies. The author explains that the adversarial system of justice has two key goals: to achieve maximum accuracy in fact-finding and to ensure vigorous advocacy for clients.

The author reviews several important court precedents that illustrate these dilemmas. For example, the Colonel North case demonstrates how the use of documents in preparation can raise questions about the accuracy of testimony. Another case, Berkey, analyzes the preparation of expert witnesses, which poses particular challenges due to the nature of expert testimony. An important part of the article is the discussion of Federal Rule of Evidence 612, which requires disclosure of materials used to refresh a witness's memory during preparation or at trial. This rule is intended to ensure the possibility of effective cross-examination and verification of testimony for its reliability.

However, the author also emphasizes that the application of Rule 612 is not always clear and fair, as there are exceptions, especially when it comes to preparing witnesses in a confidential setting. The article discusses how different preparation strategies, including the use of oral descriptions instead of documents, can increase the risk of witness tampering.

**Key words:** witness preparation, distortion of memory, attorney privilege, Federal Rule of Evidence 612, adversarial justice system, accuracy of testimony.

**Проблема,** яку висвітлює стаття, стосується підготовки свідків у судовій системі, зокрема, в американському цивільному процесі. Хоча підготовка свідків є невід'ємною частиною адвокатської діяльності, вона несе загрозу викривлення показань через можливий вплив адвоката на сприйняття та пам'ять свідка. Це викликає конфлікт між двома основними цілями судової системи: точністю фактів і забезпеченням ефективного захисту сторін. У сучасній юридичній практиці відсутня чітка регламентація, яка б одночасно захищала права на ефективну підготовку свідків і гарантувала правдивість показань.

**В останніх дослідженнях** підготовки свідків основну увагу приділяють питанням адвокатської етики та впливу процесу підготовки на якість показань. Судові прецеденти, такі як справа Berkey Photo, Inc. v. Eastman Kodak Co [1], висвітлюють виклики, пов'язані з використанням документів під час підготовки свідків та впливом адвокатів на формування свідчень. При цьому враховуються правила доказів, як-от Федеральне правило доказів 612 (Federal Rule of Evidence 612) [2], які спрямовані на забезпечення прозорості та можливості перехресного допиту свідків.

У редакційній статті National Law Journal досліджується Opinion No. 79 висвітлене Колегією адвокатів округу Колумбія (District of Columbia Bar), що виносить на перший план важливі етичні питання щодо підготовки свідків.

Стаття висвітлює роль адвоката у процесі підготовки свідків і підкреслює, що адвокати повинні бути обережними, щоб уникати будь-якої поведінки, яка могла б призвести до викривлення або маніпуляції показаннями. Редакційна стаття підкреслює важливість забезпечення балансу між ефективною підготовкою свідка та дотриманням етичних норм для підтримки правдивості й точності свідчень.

**Метою дослідження** є глибший аналіз ролі підготовки свідків у змагальному процесі та оцінка того, як вона впливає на правдивість і точність показань. Дослідження прагне знайти баланс між адвокатською підготовкою та необхідністю забезпечення правдивості свідчень у суді. Також воно розглядає можливість вдосконалення правил та практик підготовки свідків, зокрема, аналізує ефективність чинних правових норм, таких як Федеральне правило доказів 612, та пропонує шляхи підвищення прозорості цього процесу для досягнення справедливого судочинства.

**Виклад основного матеріалу.** Американські юристи регулярно використовують підготовку свідків в судових процесах, в США її вважають фундаментальним обов'язком представництва та основним елементом ефективної адвокатури. Водночас, для багатьох правників підготовка свідків уособлює найгірші якості правової системи. Оскільки підготовка свідків зазвичай проводиться

приватно, адвокату та свідку важко уникнути враження, що вони вигадали зручну історію для суду [3].

Насправді спокуса вигадати або прикрасити історію може бути дуже сильною. Більше того, межа між підготовкою та навіюванням (або «коучингом»), як це зазвичай називають в США) рідко буває чіткою навіть для найсумлінніших юристів. Хоча підготовка свідків відбувається майже в кожній справі, її не часто викладають у юридичних школах, вона не регулюється напряму нормативно-правовими актами, рідко обговорюється в науковій літературі та майже ніколи не стає предметом судових процесів. Підготовку свідків сприймають як одну з таємниць юридичної професії. Відсутність правил, рекомендацій і наукових досліджень створила значну невизначеність щодо допустимих типів і методів підготовки свідків.

Колегія адвокатів округу Колумбія (District of Columbia Bar), намагаючись зменшити частину цієї невизначеності, видала власну думку (Opinion No. 79) щодо належної ролі адвокатів у підготовці свідків. В цій думці зазначалось, що детальні консультації між адвокатами та потенційними свідками є очікуваною частиною підготовки до суду. Більше того, вона дійшла висновку, що пропонування адвокатом конкретної мови, яку має використовувати свідок, може бути допустимим за умови, що кінцеве свідчення залишається правдивим і не буде вводити суд в оману.

У редакційній статті в National Law Journal досліджується Opinion No. 79 Колегії адвокатів округу Колумбія та висвітлюється питання відсутності чітких вказівок для адвокатів щодо підготовки свідків: «Нас непокоїть, що адвокатам мало повідомляють про те, що можна і що не можна робити під час підготовки свідків... Існує потреба в конкретних рекомендаціях». Це є показником невизначеності, яка домінує в питаннях підготовки свідків в США, і думка викладена в статті залишається єдиним авторитетним джерелом, яке хоча б намагається всебічно обговорити цю тему [4].

Доктринальні невизначеності в підготовці свідків часто призводять до непорозумінь при застосуванні правових норм до конкретних практик підготовки свідків. У справі *Berkey Photo, Inc. v. Eastman Kodak Co.*, суд вчинив незвично, дозволивши не публікувати матеріали процесу підготовки свідків, хоча суд вважав, що адвокат чітко відмовився від будь-якого привілею, який захищав би ці матеріали від розголошення. Суддя Франкел, що здійснював розгляд даної справи зазначив: «З огляду на поточний розвиток права в цій сфері, буде справедливим сказати, що адвокати не мали переконливого усвідомлення про можливість вибору між утриманням зошитів (записів підготовки свідків) від експертів або передачею їх протилежній стороні».

Самі практикуючі юристи частково несуть відповідальність за відсутність правил і рекомендацій. Стикаючись із значними незручностями проведення підготовки свідків публічно, адвокати в США не прагнуть до глобальних змін в цьому процесі.

Цей невизначений стан справ аргументовано тим, що більшість юристів воліють терпіти доктринальну невизначеність, ніж ризикувати судовими процесами. Підготовка свідків також пронизана етичною невизначеністю. Вона представляє одну з найскладніших етичних дилем, з якими юристи стикаються регулярно.

Будь-яка спроба усунути доктринальну невизначеність, яка домінує в сфері підготовки свідків, повинна повністю враховувати суперечливі цілі представництва та пошуку істини, які присутні в зм'ягальній системі правосуддя.

Слухання у Конгресі щодо підтримки США повстанських сил у Нікарагуа за рахунок прибутків від продажу зброї до Ірану, так званий скандал Іран-контра (*Iran-Contra Hearings*), надають рідкісну можливість дослідити цю дилему в конкретному контексті [5].

Центром цієї інтриги був раніше маловідомий член штабу Національної ради безпеки, підполковник Олівер Л. Норт, він був звільнений з посади в Білому домі, незалежний прокурор розпочав кримінальне розслідування діяльності Норта та інших осіб, Норт найняв Брен-

дана В. Саллівана-молодшого як свого адвоката, і Норт скористався п'ятою поправкою до Конституції США щодо захисту від самозвинувачення у відповідь на запит дати свідчення перед спеціальним комітетом Палати представників і Сенатом, які розслідували справу Іран-контра. У свою чергу, комітет найняв досвідчених юристів, Артура Л. Лімана для Сенату і Джона В. Нілдса-молодшого для Палати представників, щоб керувати розслідуванням. Конгрес згодом надав Норту імунітет в обмін на його свідчення на слуханнях.

Публіка з нетерпінням чекала виступу Норта перед комітетом, і передбачувані сенсації почалися відразу на початку свідчень Норта. Салліван (представник Норта) відкрив засідання, скаржачись голові Сенату, сенатору Даніелю К. Іноуе, що він не зміг достатньо підготувати Норта до його свідчень, оскільки комітет надав не достатньо документів та зробив це всього за кілька днів до слухання.

Більшість слухачів, які поділяли загальне уявлення про те, що чесний свідок просто приносить присягу і свідчить, були здивовані, почувши, як Салліван (представник Норта) говорить, що «не можна очікувати, щоб Норт в деталях згадав всі факти» або дав «повні та точні свідчення» без детальних консультацій з адвокатом. Насправді, Салліван був абсолютно правий.

Свідок не може точно свідчити про питання, «пов'язані з роками інтенсивної роботи» без детальної підготовки свідка, включаючи перегляд з адвокатом всіх «відповідних матеріалів завчасно». Немає підстав сумніватися в твердженні Саллівана, що це був перший випадок, коли він представляв клієнта, не маючи можливості переглянути всі відповідні документи до слухання.

Увага комітету повернулася до підготовки свідків через два дні. Під час допиту головним юристом Сенату Ліманом щодо подій попереднього року, Норт консультувався з Салліваном перед тим, як відповісти, що було частим явищем протягом всього свідчення Норта.

Існують дві юридично значущі характеристики конкретної ситуації з підготовки свідків: роль свідка і техніка підготовки свідка. Роль свідка визначає застосування привілеїв і етичних обов'язків. Техніка підготовки свідка стосується процедурних і доказових правил. Необхідно поєднати ролі свідків і техніки підготовки з конкретними етичними стандартами та юридичними правилами, щоб ілюструвати складні міркування, що залучені в підготовку свідків.

Таке поєднання здійснюється лише для зручності та ясності. Очевидно, що кожна роль свідка і кожна техніка підготовки фактично порушують кілька різних юридичних і етичних міркувань.

Модельний кодекс професійної відповідальності Американської асоціації юристів (*American Bar Association's Model Code of Professional Responsibility*) не згадує прямо про підготовку свідків, але ясно вказує, що фактична підготовка справи є суттєвою [6]. У контексті професійної компетентності Модельний кодекс надає вказівку адвокатам здійснювати представництво лише з «підготовкою, що відповідає обставинам». Подібна вимога в Федеральних правилах цивільного процесу полягає в тому, що адвокати повинні провести розумне розслідування фактів, заявлених у їхніх позовах. Це завдання зазвичай включає перегляд з клієнтом питань, що будуть розглянуті, прогнозування конкретних запитань, які можуть бути поставлені під час прямого чи перехресного допиту, і перегляд важливих документів для ознайомлення чи повторного ознайомлення клієнта з ними.

Практична література одногласно вважає відмову від допиту свідків перед їхніми свідченнями комбінацією стратегічної безглуздості та грубої недбалості. Адвокат, який не готує всіх свідків, вважається таким, що «знехтував своїми професійними обов'язками».

Юридична практика, що деталізує право шостої поправки на ефективну правову допомогу (*Sixth Amendment Right to Effective Assistance of Counsel*), надає додаткове розуміння необхідності ефективної підготовки. Представництво може бути неефективним, якщо адвокат не прово-

дить належного розслідування фактів у справі. Верховний суд постановив, що правова допомога є неефективною, якщо адвокат не отримує розумної кількості часу для підготовки до судового розгляду. Право клієнта на ефективну правову допомогу також включає конференції з адвокатом до і під час судового процесу. Суд чітко визнав, що ці конференції можуть включати підготовку свідків.

Незалежно від того, чи має свідок інтерес у результаті справи, адвокат повинен захищати свідка від того, щоб він виглядав нечесним, корисливим, непрофесійним, незграбним або неприємним.

Повертаючись до справи *Berkey Photo, Inc. v. Eastman Kodak Co.* розглянемо позицію Норта на слуханнях Іранконтра. Імунітет захищав його від переслідування за те, що він розповів комітету, але він мав надзвичайно сильний інтерес створити позитивне враження. Салліван (представник) частково відповідав за те, щоб допомогти Норту досягти цієї мети.

Обов'язок підготовки, чітко впливає з обов'язків компетентності та прагнення захистити клієнта, однак обсяг цього обов'язку не є ясним. Положення «в межах закону» неминуче тягне адвоката в протилежному напрямку від інтересів клієнта. Найбільша невизначеність у цьому відношенні існує, коли підготовка може захопити клієнта до вчинення неправомірних дій.

Підготовка свідків ставить перед юристами складні етичні питання, оскільки вона знаходиться на межі глибокого напруження в межах змагальної системи між пошуком істини та захистом інтересів клієнта. Підготовка свідків може сприяти неточності, вносячи спотворення в свідчення свідка, але вона також сприяє точності, коли використовується для уточнення складних або погано згаданих подій. Підготовка свідків є продуктом змагальної системи – неминучим наслідком її структури і охоплює як пошук істини, так і захист інтересів клієнта [7].

Проблема підготовки свідків, як обговорюється в цій статті, має дві частини.

По-перше, застосовувана в США юридична доктрина є складною і амбівалентною.

По-друге, доктринальна складність і амбівалентність відображають напруження в основі структури змагальної системи. Важливо визнати, що аргументи за і проти підготовки свідків не відповідають один одному в точності. Більшість критиків підготовки свідків вказують на її спотворювальні ефекти на точність свідчень. Її прихильники відкидають пріоритет точності або вказують на цінність підготовки свідків у створенні чіткої та переконливої змагальної позиції.

Мета при оцінці конкретної техніки підготовки свідків, використаної з конкретним типом свідка, повинна включати оцінку змагальних наслідків. Підготовка свідків повинна бути спрямована на ті методи, які дозволяють попередній розбір справи свідка з представником, але при цьому такі методи мають мінімізувати ризик порушення процедури збору фактів.

Два види правил – етичні та процесуальні – впливають на практику підготовки свідків. Адвокат має етичний обов'язок, заснований на структурі змагальної системи, максимально повно зрозуміти справу клієнта і представити її якомога переконливіше. Оскільки практично вся підготовка свідків має спотворювальні ефекти на свідчення, підготовка повинна бути обмежена до мінімуму, необхідного для виконання етичної відповідальності адвоката. Адвокат повинен мати можливість отримати інформацію, уточнити важливі моменти, виявити або вирішити непорозуміння і організувати презентацію справи. Поза цим, полірування, сценаризація та репетиція (особливо повторна репетиція) здаються небажаними. Свідок повинен бути спокійним і володіти предметом очікуваного свідчення, але невразливість не є ані реалістичним очікуванням, ані в більшості випадків точним відображенням знань свідка.

Отже, етична заборона повинна залежати від питання, чи знає адвокат про неправдивість отриманих свідчень. Оскільки таке знання важко визначити та довести, забо-

рона на навмисне представлення неправдивих свідчень навряд чи стане корисним орієнтиром для відповідної підготовки свідків.

Суди також повинні захищати від розкриття документи, що були використані під час підготовки свідка. Розкриття таких матеріалів неявно демонструє процеси мислення адвоката, який збирав документи та його стратегію. До нещодавнього часу більшість практикуючих юристів у США вважали, що документи використані під час підготовки свідка є захищеними від розкриття, ймовірно, тому що загальні правила не зобов'язують розкривати ці підготовчі матеріали за принципом «просто перегляду». Проте деякі суди почали надавати такий доступ супротивній стороні через застосування Федерального правила доказів 612 (*Federal Rule of Evidence 612*), яке вимагає розкриття матеріалів, використаних до або під час свідчення для освіження пам'яті свідка [8].

Перегляд документа або переліку документів свідком під час підготовки піднімає проблему розрізнення між навчанням та спотворенням пам'яті свідка. Правило 612 надає можливість перехресному допитувачу перевірити точність освіженої пам'яті свідка та оцінити здатність документа освіжити пам'ять свідка.

Огляд процесу підготовки свідка надає чіткіше розуміння. Перегляд відповідних документів має переваги для дослідження якості свідчень свідка. Це саме той вид підготовки, який слід заохочувати. Це суттєво підвищує повноту, точність і зв'язність свідчень. Крім того, можливість огляду документів, що були використані під час підготовки свідка майже не дає можливості для спотворення свідчень, оскільки їх зміст не може змінюватися в такій мірі, як це може бути з «людською пам'яттю». Більше того, спотворення в значній мірі може бути виправлено зусиллями адвоката протилежної сторони, який має доступ до основних документів, що були використані під час підготовки.

Найбільша проблема з дозволом на розкриття таких матеріалів не полягає в тому, що адвокати відмовлятимуться від перегляду важливих документів зі свідками – базове ознайомлення з відповідними документами завжди буде суттєвим, – а в тому, що буде використано іншу техніку перегляду. Обачливий адвокат, з огляду на рішення у справі *Berkey Photo, Inc. v. Eastman Kodak Co.*, повинен припустити, що всі матеріали його підготовки з клієнтом будуть розкриті, однак, оскільки правило 612 застосовується лише до письмових матеріалів і враховуючи те, що суди строго захищають від розкриття підготовчі дії, які є усним робочим процесом, очевидною альтернативою є підготовка свідків шляхом опису, а не показу відповідних документів. Дійсно, деякі суди, вимагаючи розкриття матеріалів, переглянутих під час підготовки, припустили, що «усно підготовлений майбутній свідок» може використовувати «коуча», який ознайомився з документами і працює з їх змістом, замість самих документів [9].

Але при цьому потрібно враховувати, що усний опис документів є не найкращим можливим типом підготовки свідків для правової системи.

По-перше, підготовка, що проводиться усно, не зменшує ризику спотворення пам'яті. Навпаки, існує велика ймовірність того, що будь-який усний опис документа буде, в якійсь мірі, неточним. Адвокат, без сумніву, впровадить упередження, наприклад, мінімізуючи значення документа, якщо адвокат вважає за потрібне його мінімізувати. Без документа в руках свідок має мало вибору, окрім як погодитися з такою характеристикою. В результаті будь-яке подальше тлумачення документа свідком, ймовірно, відхилиться від істини. Неточність такого роду не тільки не допомагає свідку, який може бути поставлений у незручне становище під час перехресного допиту, але й шкодить процесу в цілому.

По-друге, усна підготовка є неповною. Покладаючись лише на усні обговорення, свідок може бути спантелечений під час свідчення певним нюансом висловлювання, контекстом або розміщенням пункту в документі чи матеріалом, який просто не був обговорений. Ретельний

перегляд самого документа свідком часто вирішує цю проблему. Це також дозволяє свідку допомогти адвокату, помітивши деталі про документ, які адвокат міг пропустити. Ймовірно, свідок буде краще ознайомлений з обставинами, за яких документ був написаний [10].

Можна використати збалансований підхід до розкриття інформації щодо процесу підготовки свідків, він передбачає використання вільного доступу сторін до документів по справі, та водночас конкретна вибірка та організація цих документів представником, що здійснює підготовку свідка повинна бути захищена, щоб уникнути надмірного розкриття підготовчих стратегій і потенційних упереджень.

На практиці це означає, що хоча протилежна сторона повинна мати доступ до документів через суттєве розкриття інформації, їй не слід автоматично надавати право отримувати весь перелік документів, які використовує інша сторона для підготовки свідків. Такий підхід допоможе забезпечити, щоб увага всіх учасників процесу зосереджувалася на змісті документів, а не на процедурі їх відбору та організації юристом.

Таким чином може бути вирішена проблема розкриття не тільки повного переліку документів підготовки свідків, але й думок та стратегій адвоката. Метою є запобігти надмірній упередженості та зберегти цілісність змагального процесу, одночасно забезпечуючи можливість змістовного допиту та перевірки представлених доказів.

Цей компроміс забезпечить високий рівень конфіденційності процесу підготовки свідка. Навіть якщо стороні процесу дозволено запитати, чи переглядав свідок конкретний документ перед свідченням, відповідь на це питання не обов'язково повинна бути розкрита. Більше того, якщо підготовка була досить обширною, свідок навряд чи зможе повністю або в точності згадати, які документи обговорювалися з адвокатом. Головна мета запиту на «повний список» документів, переглянутих зі свідком, – отримати повну та точну картину питань, які адвокат в процесі підготовки свідка вважав важливими. Запитувач сподівається таким чином зрозуміти, як опонент оцінює важливі моменти у справі і, можливо, які докази та аргументи можуть бути використані.

Підготовка свідків не є безневинною. Вона надає адвокатам можливість заохочувати свідків до надання зручних, а не обов'язково точних свідчень. Навіть з найчеснішими намірами підготовка може призвести до спотворення спогадів свідків. Але підготовка свідків є невід'ємною частиною ролі адвоката в судовій системі, яка залежить від розвитку справи та змагального процесу. Деякі підготовчі дії є необхідними для послідовного та досить точного представлення фактів. Цей конфлікт не може бути вирішений одним або кількома доктринальними правилами.

**Висновки.** Застосування принципів Федерального правила доказів 612 (Federal Rule of Evidence 612) в контексті системи цивільного судочинства України може включати ряд суттєвих змін для забезпечення балансу між точністю свідчень і правами сторін на конфіденційність підготовки свідків.

Федеральне правило доказів 612 вимагає розкриття матеріалів, які використовуються для освіження пам'яті свідка до або під час свідчення. Це правило може служити основою для впровадження схожих практик в Україні. У цьому контексті можна вжити ряд заходів для покращення системи цивільного судочинства.

По-перше, доцільно ввести чіткі правила для підготовки свідків, які б визначали межі допустимого в підготовці. В Україні це може включати розмежування того, що є дозволеним в процесі підготовки свідка, і що може викликати ризик спотворення свідчень. Якщо свідки використовують матеріали для освіження пам'яті, ці матеріали повинні бути розкриті стороні супротивника. Це дозволяє забезпечити прозорість і дозволяє іншій стороні перевірити, наскільки правильною є інформація надана свідком.

Однак, необхідно знайти баланс між вимогами прозорості та необхідністю зберегти певні аспекти підготовки в конфіденційності. Це може бути досягнуто через нормативно-правове визначення того, що розкриття документів, які безпосередньо використовуються для освіження пам'яті та підготовки свідків, є важливим, але обговорення деталей підготовки, наприклад, специфічних стратегій або рекомендацій адвоката, повинно залишатися захищеним.

З іншого боку, для забезпечення рівності сторін судового процесу, в Україні можна розглянути варіанти, які дозволяють іншій стороні отримати доступ до важливих документів, на основі яких свідки формують свої свідчення. Це включає можливість запитувати, чи свідок переглядав конкретні документи перед свідченням, але без розкриття всіх деталей підготовки. Такий підхід дозволяє забезпечити точність свідчень без надання надмірної переваги одній зі сторін процесу.

Також необхідно врахувати, що такі зміни можуть включати освітні ініціативи для адвокатів і суддів, щоб краще зрозуміти нові правила і як вони можуть вплинути на підготовку свідків і достовірність наданої ними інформації. Впровадження навчальних програм для юридичних фахівців і суддів може допомогти забезпечити ефективність нововведень і запобігти зловживанням.

Таким чином, застосування принципів Федерального правила доказів 612 в українській системі цивільного судочинства може допомогти створити справедливий баланс між необхідністю підготовки свідків та забезпеченням достовірності їх свідчень, що зрештою сприятиме підвищенню якості судового процесу в Україні.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Justia. U.S. Law. U.S. Case Law. U.S. BERKEY PHOTO, INC. v. EASTMAN KODAK CO URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/444/1093/>
2. LII. Federal Rules of Evidence. Rule 612. URL: [https://www.law.cornell.edu/rules/fre/rule\\_612](https://www.law.cornell.edu/rules/fre/rule_612)
3. Witness Preparation. John S. Applegate. Indiana University Maurer School of Law URL: <https://core.ac.uk/reader/232666230>
4. District of Columbia Bar, Legal Ethics Comm., Op. No. 79 (1979).
5. Iran-Contra Investigation: Joint Hearings Before the Senate Select Comm. on Secret Military Assistance to Iran and the Nicaraguan Opposition and the House Select Comm. To Investigate Covert Arms Transactions with Iran (1987) [hereinafter Iran-Contra Hearings] (testimony of Oliver L. North). URL: <https://www.britannica.com/event/Iran-Contra-Affair>
6. Model Rules of Professional Conduct – Table of Contents URL: [https://www.americanbar.org/groups/professional\\_responsibility/publications/model\\_rules\\_of\\_professional\\_conduct/model\\_rules\\_of\\_professional\\_conduct\\_table\\_of\\_contents/](https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents/)
7. J. AUERBACH, UNEQUAL JUSTICE: LAWYERS AND SOCIAL CHANGE IN MODERN AMERICA (1976). URL: <https://www.repository.law.indiana.edu/iustitia/vol4/iss2/5/>
8. Freedman, Personal Responsibility in a Professional System, 27 CATH. U.L. REV. 191 (1978). URL: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2412&context=lawreview>
9. Haynsworth, Professionalism in Lawyering, 27 S.C.L.Q. 627, 628 (1976). URL: <https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2427&context=sclr>
10. The New Public Interest Lawyers, 79 YALE L.J. 1069, 1123 (1970). URL: <https://www.jstor.org/stable/795258>